

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ, ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ И
ИННОВАЦИЙ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
КЫРГЫЗСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ.
ЖУСУПА БАЛАСАГЫНА
ШКОЛЫ ДОКТОРАНТУРЫ
PhD ПРОГРАММА «ФИЛОСОФИЯ»**

На правах рукописи
УДК:101.1:316.75(575.2)(043.3)

АБСТРАКТ

**Диссертационной работы Алыбаева Адылбека
Шайлообековича на тему: «Трансформация общественного сознания
кыргызов в эпоху постмодернизма»
представленной на соискание ученой степени доктора
философии PhD
по направлению «Философия»**

Научный руководитель:
д.ф.н. проф. Ботоканова Гульнара
Топчуревна Дуйшекеева А.Т.

Зарубежный соруководитель:
К.фил.н. доцент. Корганова С.С.

БИШКЕК 2026

«Трансформация общественного сознания кыргызов в эпоху постмодернизма»

Научный руководитель: д.ф.н. и.о. проф. Ботоканова Г.Т.

1. Актуальность темы исследования вызвана необходимостью осмыслить сквозь призму философской рефлексии трансформации в общественном сознании кыргызов в эпоху постмодернизма, какие изменения происходят в духовной жизни постномадов. На поиски подлинного бытия кыргыза подталкивает наступивший процесс глобализации, который охватил все сферы жизни общества. И этот процесс естественный и необратимый. Определение своей культурной и этнической идентичности было необходимо для понимания современности и обозначения тенденций развития. В этом отношении можно выделить 3 этапа формирования системы кыргызской культуры: 1. Традиционное, т.е. развитие кочевой культуры, определившей самобытность, менталитет и культуру народа; отражающий становление номадической цивилизации; 2. Модерн, т.е. период советской культуры и идеологии; 3. Постмодернизм, т.е. приобретение суверенитета и наступление глобализации.

Современный Кыргызстан оказался перед необходимостью одновременного решения трех, казалось бы, несовместимых задач. Во-первых, это восстановление национальной идентичности – возвращение к корням, возрождение языка и культуры после семидесяти лет политики русификации. Во-вторых, это построение современного государства – создание суверенных институтов, которые способны управлять обществом в условиях растущей сложности. В-третьих, это интеграция в глобальный капиталистический рынок – адаптация к логике постмодернистского мира, где традиционные ценности превращаются в товары, а культура становится сырьем для индустрии развлечений.

Эти три процесса разворачиваются не последовательно, как в истории классической модернизации на Западе (традиция → модерн → постмодерн),

а одновременно, в наложении друг на друга, порождая колоссальные напряжения в сознании людей. Человек одновременно призван быть хранителем традиции (роль, которую общество ожидает от него как члена рода и нации), модернистом (гражданина суверенного государства с правами и обязанностями) и глобальным потребителем (субъектом мирового рынка, для которого все культурные различия редуцируются к вариантам одного товара). Эти идентичности не гармонируют, они конфликтуют, часто требуя взаимоисключающих действий от одного и того же человека.

Результат этого конфликта видим невооруженным глазом: поколения кыргызов живут в состоянии глубокой дезориентации. Молодежь находится в информационном потоке, не в состоянии отличить факт от фейка, правду от пропаганды. Старшее поколение тоскует по стабильности потерянного советского прошлого. Элита занята клановой борьбой, используя современные технологии власти для воспроизводства архаических иерархий.

До сих пор российская, центральноазиатская и западная науки описывали это состояние в терминах «**транзита**» – временного, переходного периода, после которого общество должно войти в «нормальное» состояние либеральной демократии (западный сценарий) либо авторитарной стабильности (восточный сценарий). Однако такое описание является фундаментальной ошибкой. Оно исходит из неверного предположения, что существует какой-то единственный, нормативный путь развития, от которого Кыргызстан просто «отстает» или «отклоняется». Мы утверждаем, что это убеждение есть проявление европоцентризма – скрытого предположения о превосходстве западного пути.

На самом деле, то, что мы видим в Кыргызстане, – это не аномалия, не временное состояние, которое скоро пройдет, а новая форма социальной реальности, которая требует нового понимания. Кыргызское общество не находится на пути из пункта А в пункт Б. Оно создает себя, находясь одновременно в трех временах, опираясь на три несовместимые системы ценностей. Это состояние, которое мы называем гибридностью, обладает

своей собственной логикой, своей устойчивостью, своими закономерностями.

Степень разработанности темы исследования. Результаты были получены путем теоретического анализа трудов ученых, в чьих работах получили отражение политические, религиозные, моральные, правовые, экономические, культурные формы общественного сознания кыргызов: Алтмышбаев А.А., Аманалиев Б.А., Ачилова Р.А., Акмолдоева Ш.Б., Абдрасулов С.М., Амердинова М.М., Ботоканова Г.Т., Брудный А. А. Урманбетова Ж.К., Уледов А.К., Кадырова А.И., Усупова Ч.С., Сааданбекова Ч.И., Нусупов Ч.Т., Бокошов Ж.Б., Асанканов А.А., Макеева Г.С., Бекбоев А.А., Бугазов А.Х., Не менее значительное влияние на формирование собственно философской проблематики сознания и самосознания кыргызского народа оказали труды Жусупбеков А.К., Ибрагимова А. И., Койчуева Т.К., Мамардашвили М., Мукасов Ы.М., Тогусаков О.А. и др. (Полный перечень названий работ здесь и далее даны в диссертации в списке использованной литературы.)

2. Цель и задачи исследования. Целью является выработка философской концепции трансформации общественного сознания кыргызов в эпоху постмодернизма.

3. Задачи:

1. Обобщить опыт теоретического осмысления феномена общественного сознания кыргызов в гуманитарном знании;
2. Дать системный анализ структуре, формам и устоям общественного сознания кочевников;
3. Раскрыть сущность аксиологического кризиса общественного сознания кыргызов в эпоху модерна;
4. Определить ключевые процессы формирования общественного сознания кыргызов в эпоху постмодернизма;
5. Сформировать представление о факторах, влияющих на трансформацию общественного сознания кыргызов.

4. Объектом исследования общественное сознание кыргызов в эпоху постмодернизма.

5. Предметом исследования является **трансформация структур общественного сознания** в условиях постсоветской независимости. Более конкретно, мы анализируем несколько взаимосвязанных процессов:

- 1. Трансформация темпоральных структур** - того, как общество воспринимает и организует время, какой горизонт памяти и будущего оно имеет. Мы показываем, как в одном обществе одновременно сосуществуют три типа временного восприятия: циклическое (номадическое), линейное (советское) и фрагментированное (постмодернистское).
- 2. Трансформация систем норм и ценностей** - того, как меняются представления о добре и зле, справедливости и несправедливости, долге и свободе. Мы анализируем конфликт между традиционными, советскими и постмодернистскими системами ценностей.
- 3. Формирование гибридного сознания** - того, как отдельные индивиды и общество в целом учатся оперировать кодами разных эпох одновременно, создавая сложные симбиозы и адаптивные стратегии.
- 4. Проявления аксиологического кризиса** - того, как конфликт ценностных систем проявляется в дисфункциях права, образования, политики, семьи и других социальных сфер.

6. Апробация результатов исследования:

Основные положения и выводы диссертации были обсуждены на заседании кафедры философии, теории и истории культуры КНУ им. Ж. Баласагына. Также автор выступал, представляя промежуточные результаты на республиканских и международных конференциях и опубликовал 6 статей, 3 из которых вошли в мировую наукометрическую базу данных Scopus и Web of Science.

7. Научная новизна исследования определяется несколькими факторами:

- **новый аналитический подход.** Впервые к анализу кыргызского общества применяется комплексный темпорально-аксиологический подход, связывающий категории времени и ценностей в единую объяснительную модель.

- **введение нового концепта.** Концепция **гибридного общественного сознания** позволяет выйти за рамки линейных теорий модернизации и описать сложные, нелинейные процессы в постсоветском обществе.

- **переосмысление категории кризиса.** Вместо понимания аксиологического кризиса как временной болезни, подлежащей лечению, мы рассматриваем его как структурное состояние, требующее управления и адаптации.

- **преодоление европоцентризма.** Исследование критически переоценивает универсальность западных теорий и демонстрирует необходимость развития теорий, адекватных постколониальным условиям.

- **Практическая ориентированность.** В отличие от чисто академических исследований, эта работа предлагает конкретные рекомендации для государственной и общественной **политики**.

8. Основные положения выносимые на защиту:

- Трансформация общественного сознания основана на воспроизводстве той или иной формы. сосуществуют три типа временного восприятия: циклическое (номадическое), линейное (советское) и фрагментированное (постмодернистское). Развитие государства невозможно без решения трех не совместимых парадигм: циклическое (номадическое), линейное (советское) и фрагментированное (постмодернистское).

- Имитационное сознание порождает подражательное существование и потребность в кумире. Потребность воспроизводства

общественного сознания обращенного внутрь себя, а не во вне. Именно из-за обращенности общественного сознания во вне вытекает раболепие и вечное подражание или имитация за большим братом.

- Ценностные ориентации человека основаны на доминирующей форме организации общественного сознания. Принцип экологичности должно явится основой общественного сознания кыргыза в эпоху постмодернизма: Человек – часть природы, холизм присущий традиционной культуре, должно явиться основой современного миропонимания. Живший в единении с природой постномад без труда может воспроизводить гармонию со средой обитания в «циклическое время».

- Смена парадигм в общественном сознании основана на принципах экологичности и нравственности «Ал дагы бироонун баласы», (он тоже чей-то сын). Принцип экологичности и нравственности основывается на терпимости к иному, не вредить себе, другим и природе. Сохранять гармонию основанную на кыргызской культуре.

9. Теоретическая значимость исследования состоит в расширении категориального аппарата социальной философии, постколониальных исследований и теории модернизации. Разработанные в работе концепции и методологический подход могут быть использованы для анализа других постсоветских обществ.

10. Практическая значимость исследования вытекает из острой потребности кыргызского общества в самопознании. Результаты могут быть использованы при разработке государственной стратегии национального развития, реформе образовательной системы, создании программ гражданского образования и медиации социальных конфликтов.

11. Выводы:

В условиях радикальных изменений, которые переживает Кыргызстан с момента обретения независимости в 1991 году, вопрос о природе общественного сознания перестал быть предметом отстраненного академического интереса. Он приобрел острую, экзистенциальную актуальность. Распад Советского Союза стал не просто геополитической катастрофой, но и метафизическим разрывом, обрушением привычной картины мира. Для кыргызского социума это означало необходимость одновременного решения трех колоссальных задач: восстановления национальной идентичности, строительства суверенного государства (модернизация) и интеграции в глобальный рынок (постмодернизация).

Главный вывод, к которому мы пришли и который красной нитью проходит через всю работу, звучит следующим образом: общественное сознание современного Кыргызстана представляет собой уникальную гибридную конфигурацию. Оно не является ни архаично-традиционным, ни советско-модернистским, ни западно-либеральным. Это сложнейший палимпсест, в котором одновременно сосуществуют, переплетаются, конфликтуют и взаимопроникают три исторически различных, онтологически разнородных слоя реальности. Мы доказали, что эта гибридность – не временная, переходная аномалия, которую нужно «перетерпеть» в ожидании завершения транзита. Это новая онтологическая нормальность, хроническая структурная характеристика постсоветского бытия, требующая принципиально нового философского языка и новых стратегий социального управления.

Цель диссертационного исследования – осуществить системный социально-философский анализ трансформации общественного сознания, выявить скрытые темпоральные структуры и нормативные системы, определяющие эту динамику, а также предложить научно обоснованные пути общественной консолидации – может считаться достигнутой в полном объеме.

12. Личный вклад докторанта.

Все результаты, представленные в диссертации и имеющие научную новизну, получены автором лично и под руководством научного руководителя.

13. Апробации результатов диссертации

Промежуточные результаты исследования были представлены:

Международная научно-практическая конференция: «Состояние и развитие социально-гуманитарного образования в кыргызской республике», посвященная 30-летию факультета социально-гуманитарных наук. КНУ им Ж. Баласагына. 18-19 ноября 2021г. выступил с докладом «Проблемы идеологии Кыргызстана в эпоху постмодернизма».

2. . Международная научно-практическая студенческая конференция, посвященная всемирному дню философии «Духовно-нравственные ценности национальной культуры Кыргызстана». КНУ им Ж. Баласагына, 23 ноября, выступил с докладом «О методологии науки».

3. Центральноазиатский форум устойчивого развития-2021, (онлайн формат) по итогам САММИТА ООН. 11 ноября 2021г. Выступил с докладом «Общество потребления и духовность».

4. Международный научно-теоретический семинар «Глобализация и духовная устойчивость общества», посвященный памяти доктора философских наук, профессора Кулназарова Арстана Карамырзаевича (4 января 2022 года в онлайн-формате), выступил с докладом «Общество потребления и духовность».

14. Полнота отражения результатов диссертации в публикациях

1. «Transformation of the consciousness of post-nomads in the context of globalization» Universidade estadual paulista “júlio de mesquita filho” faculdade de filosofia e ciências

2. «Проблемы духовного обновления кыргызского общества в контексте глобализации» Вестник БГУ им. К. Карасаева №4 (58)

3. «Традиционные знания как фактор сохранения устойчивости этноса»
Вестник Бишкекского государственного университета, №3 (65)

4. «Philosophical origins of public management, using the example of
Kyrgyz and Chinese cultures»

15. Структура диссертации: Диссертационная работа состоит из введения, двух глав, которые включают в себя 6 параграфов, а также заключение и библиографический список.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГИ
ЖУСУП БАЛАСАГЫН АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ УЛУТТУК
УНИВЕРСИТЕТИ
ДОКТОРАНТУРА МЕКТЕБИ
PhD ПРОГРАММАСЫ «ФИЛОСОФИЯ»**

**Кол жазма укугунда
УДК: 101.1:316.75(575.2)(043.3)**

АБСТРАКТ

**Алыбаев Адылбек Шайлообековичтин «Постмодернизм доорундагы
кыргыздардын коомдук аң-сезиминин трансформациясы» деген
темадагы
«Философия» багыты боюнча философия доктору (PhD) окумуштуулук
даражасын алуу үчүн сунушталган
диссертациялык ишине**

**Илимий жетекчиси:
ф.и.д., проф. Ботоканова Г.Т.**

**Чет өлкөлүк илимий кеңешчиси:
ф.и.к., доцент Корганова С.С.**

БИШКЕК 2026

"Постмодерн доорундагы кыргыз коомдук аң-сезиминин трансформациясы"

1. Бул изилдөө темасынын актуалдуулугу постмодерн доорундагы кыргыз коомдук аң-сезиминдеги трансформацияларды жана посткөчмөндөрдүн руханий жашоосунда болуп жаткан өзгөрүүлөрдү философиялык ой жүгүртүү призмасы аркылуу түшүнүү зарылдыгынан келип чыгат. Коомдун бардык чөйрөлөрүн камтыган глобалдашуу процесси кыргыз элин чыныгы болумду издөөгө түртүп жатат. Бул процесс табигый жана кайтарылгыс. Заманбаптыкты түшүнүү жана өнүгүү тенденцияларын аныктоо үчүн өзүнүн маданий жана этникалык иденттүүлүгүн аныктоо абдан маанилүү болгон. Бул жагынан алганда, кыргыз маданий системасынын калыптанышынын үч этабын бөлүп көрсөтүүгө болот:

1. Салттуу, башкача айтканда, көчмөн маданиятынын өнүгүшү, ал элдин иденттүүлүгүн, менталитетин жана маданиятын аныктап, көчмөн цивилизациянын пайда болушун чагылдырган;

2. Заманбап, башкача айтканда, советтик маданият жана идеология мезгили;

3. Постмодернизм, башкача айтканда, эгемендүүлүктү алуу жана глобалдашуунун келиши.

Азыркы Кыргызстан бир эле учурда үч карама-каршы келген көйгөйдү чечүү зарылдыгына туш болууда. Биринчиден, бул улуттук иденттүүлүктү калыбына келтирүү — жетимиш жылдык орусташтыруудан кийин тамырларга кайтуу, тил менен маданияттын кайра жаралышы. Экинчиден, бул заманбап мамлекеттин курулушу — барган сайын татаалдашып бараткан чөйрөдө коомду башкарууга жөндөмдүү эгемендүү институттарды түзүү. Үчүнчүдөн, бул дүйнөлүк капиталисттик рынокко интеграциялануу — салттуу баалуулуктар товарга айланып, маданият көңүл ачуу индустриясы

үчүн чийки затка айланган постмодерндик дүйнөнүн логикасына ыңгайлашуу. Бул үч процесс Батыштагы классикалык модернизация тарыхындагыдай ырааттуу түрдө өнүкпөйт (салт → заманбаптык → постмодернизм), тескерисинче, бир эле учурда, бири-бирине дал келип, адамдардын аң-сезиминде эбегейсиз чыңалууну жаратат. Адамдар бир эле учурда салттын сакчылары (коом алардан кландын жана улуттун мүчөлөрү катары күткөн ролу), модернисттер (укуктары жана милдеттери бар эгемен мамлекеттин жарандары) жана глобалдык керектөөчүлөр (дүйнөлүк рыноктун субъекттери, алар үчүн бардык маданий айырмачылыктар бир товардын вариацияларына чейин кыскарат) болууга чакырылат. Бул окшоштуктар шайкеш келбейт; алар карама-каршы келет, көп учурда бир эле адамдан бири-бирине карама-каршы келген аракеттерди талап кылат.

Бул карама-каршылыктын натыйжасы көзгө көрүнүп турат: кыргыздардын муундары терең адашуу абалында жашашат. Жаштар маалыматка толуп, чындыкты жалгандан, чындыкты пропагандадан айырмалай алышпайт. Улуу муун жоголгон советтик өткөөл мезгилдин туруктуулугун эңсейт. Элита кландык күрөш менен алектенип, архаикалык иерархияларды кайра жаратуу үчүн заманбап бийлик технологияларын колдонушат.

Ушул убакка чейин орус, борбор азиялык жана батыш окумуштуулары бул абалды "өткөөл мезгил" деп мүнөздөп келишкен - коом либералдык демократиянын (Батыш сценарийи) же авторитардык туруктуулуктун (Чыгыш сценарийи) "нормалдуу" абалына кириши күтүлгөн убактылуу, өткөөл мезгил. Бирок, бул сүрөттөө түп-тамырынан бери кемчиликтүү. Бул Кыргызстан жөн гана "артта калып" же "четтеп" жаткан бирдиктүү, нормативдик өнүгүү жолу бар деген жалган божомолго негизделген. Биз бул ишеним евроборборчулуктун көрүнүшү - Батыш жолунун артыкчылыгы жөнүндөгү жашыруун божомол - деп эсептейбиз.

Чындыгында, биз Кыргызстандагы көрүнүш аномалия эмес, жакында жок болуп кете турган убактылуу абал эмес, жаңы түшүнүктү талап кылган социалдык чындыктын жаңы формасы. Кыргыз коому А чекитинен В чекитине чейинки сапарда эмес. Ал өзүн-өзү жаратат, бир эле учурда үч мезгил аралыгында жашап, үч шайкеш келбеген баалуулуктар тутумуна таянат. Биз гибриддүүлүк деп атаган бул мамлекеттин өзүнүн логикасы, өзүнүн туруктуулугу, өзүнүн үлгүлөрү бар.

Изилдөө темасынын өнүгүү деңгээли. Жыйынтыктар кыргыз элинин коомдук аң-сезиминин саясий, диний, адеп-ахлактык, укуктук, экономикалык, маданий формаларын эмгектеринде чагылдырган окумуштуулардын эмгектерин теориялык талдоо аркылуу алынган: Алтмышбаев А.А., Аманалиев Б.А., Ачилова Р.А., Акмолдоева Ш.Б., Абдрасулов С.М., Амердинова М.М., Ботоканова Г.Т., Брудный А.А., Урманбетова Ж.К., Уледов А.К., Кадыров А.И., Усупова Ч.С., Сааданбекова Ч.И., Нусупов Ч.Т., Бокошов Ж.Б., Асанканов А.А., Макеева Г.С., Бекбоев А.А., Бугазов А.Х. Кыргыз элинин аң-сезиминин жана өзүн-өзү таануусунун актуалдуу философиялык көйгөйлөрүнүн калыптанышына Жусупбеков А.К., Ибрагимов А. И., Койчуев Т. К., Мамардашвили М., Мукасов Ю. М., Тогусаков О. А. ж.б. эмгектери да олуттуу таасир тийгизген (Бул жерде жана төмөндө эмгектердин аталыштарынын толук тизмеси диссертациянын адабияттар тизмесинде келтирилген.)

2. Изилдөөнүн максаты жана милдеттери. Максаты - коомдук аң-сезимди трансформациялоо үчүн философиялык концепцияны иштеп чыгуу.

3. Максаттар:

1. Гуманитардык илимдердеги кыргыз коомдук аң-сезими кубулушун теориялык жактан түшүнүү тажрыйбасын жалпылоо;

2. Көчмөн коомдук аң-сезимдин түзүлүшүн, формаларын жана негиздерин системалуу талдоо;

3. Азыркы доордогу кыргыз коомдук аң-сезиминин аксиологиялык кризисинин маңызын ачуу;

4. Постмодерн доорундагы кыргыз коомдук аң-сезиминин калыптанышындагы негизги процесстерди аныктоо;

5. Кыргыз коомдук аң-сезиминин трансформациясына таасир этүүчү факторлорду түшүнүү.

4. Изилдөөнүн объектиси - постмодерн доорундагы кыргыз коомдук аң-сезими.

5. Изилдөөнүн предмети - постсоветтик көз карандысыздыктын контекстинде коомдук аң-сезим структураларынын трансформациясы. Тактап айтканда, биз бир нече өз ара байланышкан процесстерди талдайбыз:

Убакыт структураларынын трансформациясы - коом убакытты кандай кабыл алат жана уюштурат, ошондой эле эс тутумдун жана келечектин кандай горизонту бар. Биз бир коомдун ичинде үч түрдөгү убактылуу кабылдоо бир убакта кантип жашай турганын көрсөтөбүз: циклдик (көчмөн), сызыктуу (советтик) жана фрагменттелген (постмодерн).

Нормативдик жана баалуулук системаларынын трансформациясы — жакшылык менен жамандык, адилеттүүлүк менен адилетсиздик, милдет жана эркиндик жөнүндөгү түшүнүктөр кандайча өзгөрүп жатат. Биз салттуу, советтик жана постмодерндик баалуулук системаларынын ортосундагы карама-каршылыкты талдайбыз.

Гибридик аң-сезимдин калыптанышы — жеке адамдар жана коом жалпысынан ар кандай доорлордун коддору менен бир убакта иштөөнү

кантип үйрөнөт, татаал симбиоздорду жана адаптациялык стратегияларды түзөт.

Аксиологиялык кризистин көрүнүштөрү — баалуулук системаларынын карама-каршылыгы укуктун, билим берүүнүн, саясаттын, үй-бүлөнүн жана башка социалдык чөйрөлөрдүн бузулушунда кандайча көрүнөт.

6. Изилдөөнүн жыйынтыктарын тастыктоо:

Диссертациянын негизги жоболору жана тыянактары Ж.Баласагын атындагы КУУнун Философия, теория жана маданият тарыхы кафедрасынын жыйынында талкууланды. Ошондой эле, автор аралык жыйынтыктарды улуттук жана Эл аралык конференцияларда сунуштап, алты макала жарыялаган, алардын үчөө Scopus жана Web of Science глобалдык илимий метриялык маалымат базаларына киргизилген.

7. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы бир нече факторлор менен аныкталат:

- жаңы аналитикалык мамиле. Биринчи жолу кыргыз коомун талдоодо убакыт жана баалуулуктар категорияларын бирдиктүү түшүндүрмө моделге бириктирип, комплекстүү убакыттык-аксиологиялык мамиле колдонулат.

- жаңы түшүнүктү киргизүү. Гибридик коомдук аң-сезим түшүнүгү бизге модернизациялоонун сызыктуу теорияларынан сырткары чыгып, постсоветтик коомдогу татаал, сызыктуу эмес процесстерди сүрөттөөгө мүмкүндүк берет.

- кризис категориясын кайра карап чыгуу. Аксиологиялык кризисти дарылоону талап кылган убактылуу оору катары түшүнүүнүн ордуна, биз аны башкарууну жана адаптацияны талап кылган структуралык шарт катары карайбыз.

- евроцентризмди жеңүү. Изилдөө Батыш теорияларынын универсалдуулугун сын көз менен кайра баалап, постколониялык шарттарга шайкеш келген теорияларды иштеп чыгуу зарылдыгын көрсөтөт.

- практикалык багыт. Таза академиялык изилдөөлөрдөн айырмаланып, бул иш мамлекеттик жана коомдук саясат боюнча конкреттүү сунуштарды берет.

8. Коргоого сунушталган негизги тезистер:

Коомдук аң-сезимдин трансформациясы тигил же бул форманын кайра жаралышына негизделген. Убактылуу кабылдоонун үч түрү чогуу жашайт: циклдик (көчмөн), сызыктуу (советтик) жана фрагменттелген (постмодерн). Мамлекеттик өнүгүү үч карама-каршы парадигманы чечпесе мүмкүн эмес: циклдик (көчмөн), сызыктуу (советтик) жана фрагменттелген (постмодерн).

Туура аң-сезим туурама жашоону жана кумирге болгон муктаждыкты жаратат. Коомдук аң-сезимди кайра жаратуу зарылдыгы сыртка эмес, ичкериге багытталган. Дал коомдук аң-сезим сыртка бурулгандыктан, кулчулук жана түбөлүк тууроо же агасын тууроо пайда болот.

Адамдын баалуулук багыттары коомдук аң-сезимдин үстөмдүк кылган уюштуруу формасына негизделген. Постмодерн доорундагы кыргыз коомдук аң-сезиминин негизин экологиялык принцип түзүшү керек: адам жаратылыштын бир бөлүгү, ал эми салттуу маданиятка мүнөздүү болгон холизм заманбап дүйнө таанымдын негизин түзүшү керек. Жаратылыш менен биримдикте жашаган посткөчмөн "циклдик убакытта" айлана-чөйрө менен гармонияны оңой эле калыбына келтире алат.

Коомдук аң-сезимдеги парадигманын өзгөрүшү экологиялык принциптерге жана "Ал дагы бирөөнүн уулу" (ал дагы бирөөнүн уулу) адеп-ахлагына негизделген. Айлана-чөйрөнү коргоо жана адеп-ахлак принциби ар башка адамдарга карата толеранттуулукка, өзүнө, башкаларга же

жаратылышка зыян келтирбөөгө жана кыргыз маданиятына негизделген гармонияны сактоого негизделген.

9. Изилдөөнүн теориялык мааниси социалдык философиянын, постколониялык изилдөөлөрдүн жана модернизация теориясынын категориялык аппаратын кеңейтүүдө жатат. Эмгекте иштелип чыккан түшүнүктөр жана методологиялык мамиле башка постсоветтик коомдорду талдоо үчүн колдонулушу мүмкүн.

10. Изилдөөнүн практикалык мааниси кыргыз коомунун өзүн-өзү таанууга болгон шашылыш муктаждыгынан келип чыгат. Жыйынтыктарды улуттук өнүгүүнүн мамлекеттик стратегиясын иштеп чыгууда, билим берүү системасын реформалоодо, жарандык билим берүү программаларын түзүүдө жана социалдык чыр-чатактарды чечүүдө колдонсо болот.

11. Тыянактар:

1991-жылы Кыргызстан эгемендүүлүккө ээ болгондон бери башынан өткөргөн радикалдуу өзгөрүүлөрдүн контекстинде коомдук аң-сезимдин мүнөзү маселеси өзүнчө академиялык кызыкчылык маселеси болбой калды. Ал актуалдуу, экзистенциалдык мааниге ээ болду. Советтер Союзунун кулашы жөн гана геосаясий катастрофа эмес, метафизикалык жарылуу, тааныш дүйнө таанымдын кыйрашы болгон. Кыргыз коому үчүн бул бир эле учурда үч эбегейсиз чоң көйгөйдү чечүү зарылдыгын билдирген: улуттук иденттүүлүктү калыбына келтирүү, эгемен мамлекетти куруу (модернизация) жана дүйнөлүк рынокко интеграциялануу (постмодернизация).

Биз бүтүндөй изилдөөнү кызыл жипти кесип өткөн негизги тыянак төмөнкүдөй: заманбап Кыргызстандын коомдук аң-сезими уникалдуу гибриддик конфигурацияны билдирет. Ал архаикалык-салттуу да, советтик-модернисттик да, батыштык-либералдык да эмес. Бул тарыхый жактан айырмаланган, онтологиялык жактан ар түрдүү чындыктын үч катмары бир

убакта чогуу жашап, бири-бирине чырмалышып, кагылышып, бири-бирине сиңип кеткен татаал палимпсест. Биз бул гибрирдүүлүк өткөөл мезгилдин аякташын күтүп жатып "чыдоого" тийиш болгон убактылуу, өткөөл аномалия эмес экенин көрсөттүк. Бул жаңы онтологиялык нормалдуулук, постсоветтик жашоонун өнөкөт структуралык мүнөздөмөсү, принципалдуу жаңы философиялык тилди жана социалдык башкаруунун жаңы стратегияларын талап кылат.

Бул диссертациянын максаты - коомдук аң-сезимдин трансформациясынын системалуу социалдык-философиялык талдоосун жүргүзүү, бул динамиканы аныктаган жашыруун убактылуу структураларды жана нормативдик системаларды аныктоо жана социалдык консолидациянын илимий жактан негизделген жолдорун сунуштоо - толук ишке ашты деп эсептесе болот.

12. Докторанттын жеке салымы.

Диссертацияда сунушталган, илимий жактан жаңы болгон бардык натыйжалар автор тарабынан жеке өзү жана жетекчисинин көзөмөлү астында алынган.

13. Диссертациянын жыйынтыктарын апробациялоо

Изилдөөнүн аралык жыйынтыктары сунушталды:

1. Ж. Баласагын атындагы КУУнун Коомдук жана гуманитардык илимдер факультетинин 30 жылдыгына арналган "Кыргызстан Республикасындагы социалдык жана гуманитардык билим берүүнүн абалы жана өнүгүшү" аттуу эл аралык илимий-практикалык конференция. 2021-жылдын 18-19-ноябры. "Постмодерн доорундагы Кыргызстан идеологиясынын көйгөйлөрү" аттуу баяндама жасады.
2. Дүйнөлүк философия күнүнө арналган Эл аралык илимий-практикалык студенттик конференция: "Кыргызстандын улуттук маданиятынын

руханий жана адеп-ахлактык баалуулуктары". Ж. Баласагын атындагы КУУ, 23-ноябрь. "Илимдин методологиясы жөнүндө" аттуу баяндама жасалды.

3. БУУнун саммитинен кийинки Борбордук Азиянын туруктуу өнүгүү форуму (онлайн формат). 2021-жылдын 11-ноябры. "Керектөөчүлөр коому жана руханийлик" аттуу баяндама жасалды.
4. Философия илимдеринин доктору, профессор Арстан Карамырзаевич Кулназаровдун элесине арналган "Глобалдашуу жана коомдун руханий туруктуулугу" аттуу Эл аралык илимий-теориялык семинар (2022-жылдын 4-январы, онлайн формат). "Керектөөчүлөр коому жана руханийлик" аттуу макала сунушталды.

14. Диссертациянын жыйынтыктары толугу менен басылмаларда чагылдырылган.

1. "Глобалдашуу шартында пост-көчмөндөрдүн аң-сезиминин трансформациясы", "Хулио де Мескита Фильо" атындагы Паулисттик университет тарабынан негизделген, Философия жана илим факультети.

2. "Глобалдашуу шартында кыргыз коомунун руханий жаңылануу көйгөйлөрү", К. Карасаев атындагы БМУнун бюллетени, № 4 (58)

3. "Салттуу билим этникалык туруктуулукту сактоонун фактору катары" БМУ Жарчысы, № 3 (65)

4. "Мамлекеттик башкаруунун философиялык келип чыгышы, кыргыз жана кытай маданияттарынын мисалында"

15. Диссертациянын түзүлүшү:

Диссертация кириш сөздөн, ар бири алты абзацтан турган эки бөлүмдөн, корутундудан жана библиографиядан турат.

**MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF THE
KYRGYZ REPUBLIC JUSUP BALASAGYN KYRGYZ NATIONAL
UNIVERSITY SCHOOL OF DOCTORAL STUDIES PhD PROGRAM
"PHILOSOPHY"**

Manuscript rights reserved

UDC: 101.1:316.75(575.2)(043.3)

ABSTRACT

Of the doctoral dissertation by Adylbek Shailoobekovich Alybaev on the topic: "Transformation of Kyrgyz Social Consciousness in the Postmodern Era" submitted for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the field of "Philosophy"

Scientific Supervisor: Doctor of
Philosophical Sciences, Professor
Gulnara Topchuevna Botokanova / A.T.
Duishekeeva

Foreign Co-supervisor:
Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor S.S. Korganova

BISHKEK 2026

"Transformation of Kyrgyz public consciousness in the era of postmodernism"

Scientific supervisor: Doctor of Philology, Acting Professor. Botokanova G.T.

1. The relevance of the research topic is caused by the need to comprehend through the prism of philosophical reflection of the transformation in the public consciousness of the Kyrgyz in the era of postmodernism, what changes are taking place in the spiritual life of the Post-Nomads. The process of globalization, which has engulfed all spheres of society, is pushing Kyrgyz people to search for their true existence. And this process is natural and irreversible. Defining one's cultural and ethnic identity was necessary to understand modernity and identify development trends. In this regard, there are 3 stages in the formation of the Kyrgyz culture system.: 1. Traditional, i.e. the development of a nomadic culture that defined the identity, mentality and culture of the people; reflecting the formation of a nomadic civilization; 2. Modern, i.e. the period of Soviet culture and ideology; 3. Postmodernism, i.e. the acquisition of sovereignty and the onset of globalization.

Modern Kyrgyzstan is faced with the need to simultaneously solve three seemingly incompatible tasks. First, it is the restoration of national identity – a return to the roots, the revival of language and culture after seventy years of Russification policy. Secondly, it is the construction of a modern state – the creation of sovereign institutions that are able to manage society in conditions of increasing complexity. Thirdly, it is integration into the global capitalist market – adaptation to the logic of the postmodern world, where traditional values are transformed into commodities, and culture becomes the raw material for the entertainment industry.

These three processes do not unfold sequentially, as in the history of classical modernization in the West (tradition → modern → postmodern), but simultaneously, superimposed on each other, generating enormous tensions in people's minds. A person is simultaneously called upon to be a guardian of

tradition (the role that society expects from him as a member of a clan and nation), a modernist (a citizen of a sovereign state with rights and duties) and a global consumer (a subject of the world market for whom all cultural differences are reduced to variants of a single product). These identities do not harmonize, they conflict, often requiring mutually exclusive actions from the same person.

We can see the result of this conflict with the naked eye: generations of Kyrgyz people live in a state of deep disorientation. Young people are in the information flow, unable to distinguish fact from fake, truth from propaganda. The older generation yearns for the stability of the lost Soviet past. The elite is engaged in clan warfare, using modern technologies of power to reproduce archaic hierarchies.

Until now, Russian, Central Asian, and Western scholarship have described this state in terms of "transit" – a temporary, transitional period after which society should enter a "normal" state of liberal democracy (Western scenario) or authoritarian stability (Eastern scenario). However, this description is a fundamental mistake. It proceeds from the incorrect assumption that there is a single, normative path of development from which Kyrgyzstan simply "lags behind" or "deviates." We claim that this belief is a manifestation of Eurocentrism, a hidden assumption about the superiority of the Western way.

In fact, what we see in Kyrgyzstan is not an anomaly, not a temporary condition that will soon pass, but a new form of social reality that requires a new understanding. Kyrgyz society is not on the way from point A to point B. It creates itself by being in three times at the same time, relying on three incompatible value systems. This state, which we call hybridity, has its own logic, its own stability, its own patterns.

The degree of development of the research topic. The results were obtained through a theoretical analysis of the works of scientists whose works reflect the political, religious, moral, legal, economic, and cultural forms of Kyrgyz social consciousness: Altmyshbaev A.A., Amanaliev B.A., Achilova R.A., Akmoldoeva Sh.B., Abdrasulov S.M., Amerdinova M.M., Botokanova G.T., Brudny A. A.

Urmanbetova Zh.K., Uledov A.K., Kadyrov A.I., Usupovach.S., Saadanbekova Ch.I., Nusupovich.T., Bokoshovzh.B., Asankanov A.A., Makeeva G.S., Bekboev A.A., Bugazov A.Kh., The works of Zhusupbekov A.K., Ibragimov A.I., Koichuyevat.K., Mamardashvili M., Mukasov Y.M., Togusakov O.A. had an equally significant influence on the formation of the philosophical problems of consciousness and self-awareness of the Kyrgyz people. others . (The full list of titles of works is given here and further in the dissertation in the list of references.)

2. The purpose and objectives of the study. The aim is to develop a philosophical concept of the transformation of Kyrgyz public consciousness in the era of postmodernism.

3. Tasks:

1. To summarize the experience of theoretical understanding of the phenomenon of Kyrgyz social consciousness in humanitarian knowledge;

2. To give a systematic analysis of the structure, forms and foundations of the social consciousness of the nomads;

3. To reveal the essence of the axiological crisis of Kyrgyz public consciousness in the modern era;

4. To identify the key processes of formation of public consciousness of Kyrgyz in the era of postmodernism;

5. To form an idea of the factors influencing the transformation of Kyrgyz public consciousness.

4. The object of the study is the social consciousness of the Kyrgyz in the era of postmodernism.

5. The subject of the research is the transformation of the structures of public consciousness in the conditions of post-Soviet independence. More specifically, we analyze several interrelated processes.:

1. Transformation of temporal structures - how society perceives and organizes time, what kind of horizon of memory and future it has. We show how three types of time perception simultaneously coexist in one society: cyclical (nomadic), linear (Soviet) and fragmented (postmodern).

2. The transformation of systems of norms and values - how ideas about good and evil, justice and injustice, duty and freedom change. We analyze the conflict between traditional, Soviet and postmodern value systems.

3. The formation of hybrid consciousness - how individuals and society as a whole learn to operate codes from different eras simultaneously, creating complex symbioses and adaptive strategies.

4. Manifestations of the axiological crisis - how the conflict of value systems manifests itself in the dysfunctions of law, education, politics, family and other social spheres.

6. Approbation of the research results:

The main provisions and conclusions of the dissertation were discussed at a meeting of the Department of Philosophy, Theory and History of Culture of the J. Balasagyn National University. The author also spoke, presenting interim results at national and international conferences and published 6 articles, 3 of which were included in the global scientometric database Scopus and Web of Science.

7. The scientific novelty of the research is determined by several factors:

- a new analytical approach. For the first time, an integrated temporal-axiological approach is applied to the analysis of Kyrgyz society, linking the categories of time and values into a single explanatory model.

- introduction of a new concept. The concept of hybrid social consciousness allows us to go beyond the linear theories of modernization and describe complex, nonlinear processes in post-Soviet society.

- rethinking the category of crisis. Instead of understanding the axiological crisis as a temporary disease to be treated, we consider it as a structural condition requiring management and adaptation.

- overcoming Eurocentrism. The study critically overestimates the universality of Western theories and demonstrates the need to develop theories adequate to postcolonial conditions.

- practical orientation. Unlike purely academic research, this work offers specific recommendations for government and public policy.

8. The main provisions submitted for defense:

- The transformation of public consciousness is based on the reproduction of one form or another. There are three types of temporal perception: cyclical (nomadic), linear (Soviet), and fragmented (postmodern). The development of the state is impossible without solving three incompatible paradigms: cyclical (nomadic), linear (Soviet) and fragmented (postmodern).

Imitation consciousness generates an imitative existence and the need for an idol. The need to reproduce a social consciousness turned inward rather than outward. It is precisely because of the outward orientation of public consciousness that servility and eternal imitation of big brother follow.

- Human value orientations are based on the dominant form of organization of social consciousness. The principle of environmental friendliness should be the basis of Kyrgyz public consciousness in the era of postmodernism: Man is a part of nature, holism inherent in traditional culture should be the basis of modern worldview. A lean-bodied person who lives in unity with nature can easily reproduce harmony with his environment in "cyclic time."

- The paradigm shift in the public consciousness is based on the principles of environmental friendliness and morality of "Al dagy biroonun Balasi" (he is also someone's son). The principle of environmental friendliness and morality is based on tolerance for others, not harming oneself, others and nature. To preserve harmony based on Kyrgyz culture.

9. The theoretical significance of the research lies in the expansion of the categorical apparatus of social philosophy, postcolonial studies and modernization theory. The concepts and methodological approach developed in the work can be used to analyze other post-Soviet societies.

10. The practical significance of the research follows from the urgent need of Kyrgyz society for self-knowledge. The results can be used in the development of a state strategy for national development, the reform of the educational system, the creation of programs for civic education and mediation of social conflicts.

11. Conclusions:

In the context of the radical changes that Kyrgyzstan has been experiencing since independence in 1991, the question of the nature of public consciousness has ceased to be a subject of detached academic interest. It has acquired an acute, existential urgency. The collapse of the Soviet Union was not just a geopolitical catastrophe, but also a metaphysical rupture, the collapse of the usual picture of the world. For Kyrgyz society, this meant the need to simultaneously solve three enormous tasks: restoring national identity, building a sovereign state (modernization) and integrating into the global market (postmodernization).

The main conclusion that we have come to, and which runs through the entire work, is as follows: the public consciousness of modern Kyrgyzstan is a unique hybrid configuration. It is neither archaic-traditional, nor Soviet-modernist, nor Western-liberal. This is a complex palimpsest in which three historically distinct, ontologically heterogeneous layers of reality simultaneously coexist, intertwine, conflict and interpenetrate. We have proved that this hybridity is not a temporary, transitional anomaly that needs to be "endured" while waiting for the transit to complete. This is a new ontological normality, a chronic structural characteristic of post-Soviet existence, requiring a fundamentally new philosophical language and new strategies of social management.

The purpose of the dissertation research is to carry out a systematic socio-philosophical analysis of the transformation of public consciousness, to identify hidden temporal structures and normative systems that determine this dynamics, and to propose scientifically sound ways of social consolidation. It can be considered fully achieved.

12. Personal contribution of the doctoral student.

All the results presented in the dissertation and having scientific novelty were obtained by the author personally and under the supervision of a supervisor.

13. Approbation of dissertation results

The interim results of the study were presented:

International scientific and practical conference: "The state and development of social and humanitarian education in the Kyrgyz Republic", dedicated to the 30th anniversary of the Faculty of Social and Humanitarian Sciences. KNU named after J. Balasagyn. November 18-19, 2021 He made a presentation on "Problems of ideology in Kyrgyzstan in the era of postmodernism."

2. International scientific and practical student conference dedicated to the World Philosophy Day "Spiritual and moral values of the national culture of Kyrgyzstan". J. Balasagyn National Research University, November 23, delivered a report "On the methodology of science".

3. Central Asian Forum for Sustainable Development-2021, (online format) following the results of the UN SUMMIT. November 11, 2021. He made a presentation on "Consumer Society and spirituality".

4. The International scientific and theoretical seminar "Globalization and the spiritual stability of society", dedicated to the memory of Doctor of Philosophy, Professor Arstan Karamyrzaevich Kulnazarov (January 4, 2022 in online format), made a presentation on "Consumer Society and spirituality".

14. Completeness of the reflection of the dissertation results in publications

1. «Transformation of the consciousness of post-nomads in the context of globalization» Universidade estadual paulista "júlio de mesquita filho" faculdade de filosofia e ciências

2. "Problems of spiritual renewal of Kyrgyz society in the context of globalization" Bulletin of the K. Karasaev Belarusian State University No. 4 (58)

3. "Traditional knowledge as a factor in maintaining the stability of an ethnic group" Bulletin of Bishkek State University, No. 3 (65)

4. «Philosophical origins of public management, using the example of Kyrgyz and Chinese cultures»

15. The structure of the dissertation:

The thesis consists of an introduction, two chapters, which include 6 paragraphs, as well as a conclusion and a bibliographic list.